OLIVIU FELECAN, NICOLAE FELECAN

DENUMIRI ALE BĂUTURILOR SPIRTOASE TRADIȚIONALE ROMÂNEŞTI

1. INTRODUCERE

În articolul de față ne propunem să analizăm denumirile pe care le are băutura alcoolică spirtoasă tradițională în limba română. Imboldul de a porni în acest demers se datorează profesorului Fernando Sánchez Miret de la Universitatea din Salamanca, Spania, care şi-a manifestat interesul pentru o astfel de lucrare.

Mai întâi, se cuvine precizat că băutura tradițională românească spirtoasă este *țuica*, definită astfel într-un act oficial: „Țuica este o băutură alcoolică tradițională românească obținută exclusiv prin fermentarea alcoolică şi distilarea prunelor (diverse soiuri), întregi sau zdrobite, ori a sucului obținut din prune, în prezența sau în lipsa sâmburilor. […] La fabricarea țuicii nu este permisă folosirea produselor îndulcitoare, folosirea substanțelor aromatizante, a coloranților, a alcoolului etilic de origine agricolă sau a distilatului de origine agricolă”[1].

Aceasta se prepară în gospodăria țărănească din cele mai vechi timpuri şi aproape nu există sat în care să nu existe o „pălincie” sau „horincie[2]”. Desigur, datorită aprecierii, acest tip de băutură spirtoasă a fost şi este din ce în ce mai mult fabricat şi în distilerii, mai mari sau mai mici (Godea 2005, p. 10–15; Pomohaci *et alii* 2002, p. 7–14).

2. REPERE ISTORICE ŞI MOD DE PREPARARE

Primele informații referitoare la fabricarea alcoolului în spațiul românesc datează din anul 1332 în Transilvania (Godea 2005, p. 10; Distileriilebran.ro), iar în 1570 este menționată localitatea Turț, jud. Satu Mare (Pomohaci *et alii* 2002, p. 7).

[1] Ordinul nr. 368/2008 pentru aprobarea *Normelor privind definirea*, *descrierea*, *prezentarea şi etichetarea băuturilor tradiționale românești.*

[2] Pentru *pălincie* şi *horincie* există o mulțime de sinonime populare: *căzălniță*, *povarnă*, *poverniță*, *povarnagerie*, *țuicărie*, *velniță*, *vinărsărie*; persoanele care supraveghează procesul de distilare se numesc *brener*, *cazangiu*, *căldărar*, *pălincar*, *pălincăruş*, *povarnagiu*, *rachier*, *țuicar*, *velnicer*, *vinărsar.*

DACOROMANIA, *serie nouă*, *XXI*, *2016*, *nr. 1*, *Cluj-Napoca*, *p. 46–59*

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

Prepararea rachiurilor din fructe a constituit o activitate de bază pentru mulți locuitori din diferitele zone pomicole. Ion Ionescu de la Brad afirma, la 1868, în lucrarea *Agricultura română în județul Mehedinți*, că populația de la munte, neproducând în ținutul de baştină suficiente bucate, vinde rachiu şi cumpără porumbul care lipseşte şi, în felul acesta, rachiul devine un „product de alimentație iar nu de băutură" (*apud* Pomohaci *et alii* 2002, p. 9).

În ceea ce priveşte modul de preparare a „țuicii", el este descris în numeroase lucrări, între care amintim doar Gherghi 1994; Godea 2005; Năməloşanu 1993; Pischl 2009; Pomohaci *et alii* 2002. Din aceste materiale, dar mai ales din informațiile obținute de la subiecții chestionați[3], se desprind şi aspecte legate de calitatea băuturii, în directă legătură cu valoarea materialului din care sunt confecționate cazanele, cu calitatea materiei prime, cu fermentarea acesteia şi, inclusiv, cu temperatura apei din vasul de răcire, cu calitatea lemnelor de ardere, cu păstrarea constantă a focului în timpul procesului de distilare etc.

3. DENUMIRILE UTILIZATE

Materialele avute la dispoziție – atlase lingvistice, lucrări lexicografice, dar şi diverse studii şi articole care, tangențial, prezintă şi termeni din acest microcâmp lexicologic – ne oferă o gamă variată de denumiri.

Potrivit cu valoarea percepută de utilizatori a cuvintelor folosite, am încercat să le grupăm în mai multe categorii.

3.1. **Termeni generici.** În această categorie am inclus termenii înregistrați în ALRM, vol. I, h. 163 ȚUICĂ (DE PRUNE), în ordinea în care au fost menționați. Pentru alte detalii, ca şi pentru răspândirea lor, am folosit şi răspunsurile la întrebările 1164 ȚUICĂ, 1165 FRUNTEA ȚUICII, 1166 ȚUICĂ PROFRIPTĂ, înregistrate în Atlasele lingvistice pe regiuni.

ȚUICĂ, **ȚUICI**, s.f. „băutură alcoolică obținută prin fermentarea şi distilarea prunelor sau a altor fructe": „*Vinul, țuica cui îi place / N-are cu ce să se-mbrace*" (Pann); „*S-a apucat şi el* […] *de tras la mahorcă şi de chilit la țuică şi holercă*" (Creangă).

Originea cuvântului este necunoscută (DLR, s.v.). Ciorănescu (2001) crede că este o formație expresivă, iar atestările din sb., cr., *cujka*, şi din săseşte, *tsuikë*, provin din română (Ciorănescu 2001).

Derivate: *țuicar* „fabricant sau negustor de țuică; (fam.) băutor de țuică" (< *țuică* + *-ar*), *țuicăreală* „faptul de a se țuicări" (< *țuicări* + *-eală*), *țuicări* „a bea țuică, a se cinsti cu țuică" (< *țuică* + *-ări*), *țuicărie* „loc (improvizat) unde se serveşte țuică" (< *țuică* + *-ărie*), *țuicui* „a se țuicări" (< *țuică* + *-ui*), *țuicuială* (< *țuicui* + *-eală*), *țuiculeană* „țuiculiță" (< *țuică* + *-uleană*), *țuiculiță* (< *țuică* + *-uliță*), *țuicuşoară* (< *țuică* + *-uş* + *-oară*).

[3] Petre Bilț (n. 1934), Vima Mare, jud. Maramureş; Ioan Felecan (n. 1928), Caila, jud. Bistrița-Năsăud; Mircea Todoran (n. 1942), Purcăreț, jud. Sălaj; toți proprietari de cazane de țuică.

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

Expresii: *ţuică îndulcită*, *ţuică verde*[4], *ţuică cu ciumoreală* 1. „ţuică făcută cu frunze, pământ şi prune verzi sau posmoage în amestec”, 2. „ţuică de calitate inferioară” (Muntenia) (Godea 2005, p. 108).

Ca răspândire, termenul este întrebuinţat, în general, prin Oltenia, Muntenia, Dobrogea şi Moldova, iar în câteva puncte cartografice (cf. ALRM II, s.n., vol. I, h. 163, pct. 182, 520, 791, 833, 848, 987) este dublat de cuvântul *rachiu* care, iniţial, era cuvântul literar, celelalte fiind sinonime regionale (Avram 2001, p. 71). La ora actuală termenul se utilizează şi în alte zone ale ţării, inclusiv în Maramureş (ALRR–Mar., vol. II, h. 461, pct. 222, 226, 227, 235)[5].

Termenul apare şi în numeroase sintagme, care fac trimitere la:

(a) fructele (cerealele) din care este făcută: *ţuică de caise*, *ţuică de cireşe*, *ţuică de coarne*, *ţuică de mălai*[6], *ţuică de mere*, *ţuică de mere pădureţe*, *ţuică de pere*, *ţuică de pere pădureţe*, *ţuică de prune*, *ţuică de tescovină* etc.;

(b) vechimea şi calitatea produsului. „În funcţie de durata de învechire, denumirea produsului «ţuică» poate fi înlocuită cu denumirile: «ţuică bătrână», obţinută din distilate învechite minimum 3 ani; «ţuică extra», obţinută din distilate învechite minimum 7 ani” (Ordinul nr. 368/2008).

Însoţit de determinanţi care arată zona sau localitatea în care se produce, termenul formează sintagme folosite ca brand al ţuicii: *Ţuică de Bihor*, *Ţuică de Bistriţa*, *Ţuică de Buzău*, *Ţuică de Milcov*, *Ţuică de Muscel*, *Ţuică de Piteşti*, *Ţuică de Zalău*, *Ţuică de Turţ*, *Ţuică de Văleni*, *Ţuică de Zetea* etc.

RACHIU, RACHIURI, s.n. 1. „nume generic dat diferitelor băuturi alcoolice tari obţinute natural prin distilarea vinului, a fructelor, a sucurilor fermentate, a cerealelor, sau sintetic, prin diluarea alcoolului cu apă (şi cu esenţe) fără adaos de sirop de zahăr; *vinars*”. 2. „cantitate de rachiu (1) conţinută de un pahar, de o sticlă etc.”.

Ca arie de răspândire, cuvântul este atestat într-o zonă ce cuprinde sudul şi estul Transilvaniei şi o parte din jumătatea nordică a Moldovei (pct. 130, 157, 172, 228, 514, 531, 551, 574). De asemenea, se găseşte şi într-un punct (872) din sudul Olteniei. În Banat, pe o arie compactă, apare varianta fonetică *răchie* (pct. 2, 27, 29, 36, 47, 53, 64, 78). DLR, s.v. menţionează şi formele *rachie/rechie* (ar. *arăchie*, mgl. *răchie*), care ar proveni din scr. *rakija* (cf. şi bg. *rakija*, ngr. *raki*, rus. *raki*). Etimonul cuvântului este tc. *raki* (Ciorănescu 2001; DLR, s.v.)[7]. La ora actuală, cuvântul este înregistrat şi în alte zone, eventual cu diferenţe semantice în raport cu ceilalţi termeni (cf. ALRR–Munt. Dobr., vol. III, h. 361): ţuica „de prune”, rachiu „de porumb” (pct. 709), „rachiu din orice: caise, tescovină, drojdie” (pct. 817).

[4] Ţuica băută în stare naturală, spre deosebire de *ţuica îndulcită* (cu zahăr caramelizat).

[5] În zonele geografice Maramureş şi Oaş, *ţuica* poate fi denumită *horincă* sau *turţ* (Ordinul nr. 368/2008).

[6] Dintre cereale, cel mai des folosit pentru obţinerea ţuicii este mălaiul (= porumbul); altele, precum orzul, secara şi chiar plante furajere ca sfecla de zahăr, sunt utilizate mult mai rar. Unul dintre motive este şi acela că procesele de fermentare şi de fabricaţie sunt mai complicate şi mai puţin cunoscute.

[7] În turcă, cuvântul vine din arabă, *araq*, de unde l-au luat direct unele limbi occidentale: fr. *arak*, it. *arac*(*ca*), sp. *arac*, engl. *arrack* (Ciorănescu 2001, s.v.).

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

Derivate: *rachiar* (rar) (< *rachiu* + *-ar*), *rachiaş* (< *rachiu* + *-aş*), *rachier*[8] „persoană care face şi vinde rachiu” (< *rachiu* + *-er*), *rachiereasă* (< *rachier* + *-easă*), *rachierie* (< *rachier* + *-ie*), *rachieriță* (< *rachier* + *-iță*), *rachiiță* (*rachie* + *-iță*) (înv.) „bodegă”, *rachigiu* (înv.) „producător de țuică”, *rachior* (*rachiu* + *-ior*).

Termenul formează numeroase sintagme în care determinantul arată materia primă: *rachiu de pere*, *rachiu de mere*, *rachiu de cireşe*, *rachiu de vişine*, *rachiu de caise*, *rachiu de piersici*, *rachiu din fructe de pădure*, *rachiu de tescovină*[9]; *rachiu de drojdie*[10], *rachiu de spumă de drojdie*[11], *rachiu din vin*[12].

Menționăm şi trei sinonime ale cuvântului *rachiu*: unul literar, ***monopol***, s.n. (pop.) „rachiu fabricat de o întreprindere care deține monopol” (DLR, s.v.), folosit într-o perioadă în care exista monopol al statului asupra băuturilor alcoolice; altul învechit şi regional, ***ocovit, ocovită*** „rachiu”[13], care (din polonă sau ucraineană) trimite la sintagma din lat. medievală *aqua vitae* „apa vieții; alcool”; iar celălalt (din țig.) are nuanță argotică: ***tabardós***, s.n. (var. *tapardós*, *taparnós*, *topardós*, *tabaróş*, *papardós*) „rachiu”: „*O cinzeacă de tabardós*” (DLR, s.v.; Seche 1982, p. 774).

VINARS, VINARSURI, s.n. (reg., mai ales în Trans.) „rachiu (din vin, din cereale, de prune etc.)”: „*Fac saşii în Braşev vinars roşu cu bujor*” (Dosoftei); „*Ceapă zdrobită*, *pisată să mesteci în vinars şi să bei*” (a. 1757)[14]. Din *vin* + *ars*, calc după germ. *Branntwein* (DLR, s.v.; Ciorănescu 2001, s.v. *vin*). Varianta fonetică *jinars* este regională.

Derivate: *vinărsar* „producător de țuică”, *vinărsărie* „distilerie sau prăvălie de țuică”.

Termenul este atestat pe o arie ce cuprinde centrul şi estul Transilvaniei (pct. 95, 102, 105, 141, 219, 235, 250, 260): „[…] *cei cu Paştile cinstesc mai întâi pe meseni cu câte un pahar de vinars şi apoi se invită a gusta din bucate*, […]; *Când se aduc şi se pun fripturile pe masă*, *atunci*, *aducându-se şi vinul*, *împărăția vinarsului a apus*, *adică din momentul acela nu se mai cinsteşte vinars*, *ci numai vin*” (Marian 1994, vol. II, p. 222).

Atlasele lingvistice pe regiuni confirmă o extindere a ariei de întrebuințare sau măcar atestă faptul că este înțeles de vorbitori: „în altă parte îi spune *vinars*” (NALR–Olt., vol. III, pct. 915), „ardelenii zic *vinars*”, *vinars* „îi zice în Ardeal” (NALR–Mold. Bucov. vol. III, pct. 461, 469); *vinars*, în toată partea de sud-est a Crişanei (NALR–Criş., vol. III).

---

[8] În forma *Rach*(*i*)*eru*, cuvântul este prezent şi în antroponimie, cf. Iordan 1983.

[9] „Băutură alcoolică obținută prin fermentarea resturilor rămase după stoarcerea mustului din struguri” (DEX, s.v.).

[10] Se obține prin distilarea drojdiei de vin, cf. Pomohaci *et alii* 2002, p. 21.

[11] Se obține prin distilare fracționată a drojdiei de vin cu înlăturarea frunților şi cozilor. Mirosul şi gustul de drojdie sunt mult mai discrete şi mai fine în comparație cu rachiul de drojdie, cf. *ibidem*.

[12] Se prepară din distilat de vin de 65–72 % vol., cf. *ibidem*.

[13] Din pol. *okowita*, ucr. *okovita*, *okovitka* (din lat. med. *aqua vitae* „apa vieții; alcool”). Budai-Deleanu înregistrează şi forma *acavită*, aşa cum a putut-o întâlni şi în polonă, *akwawita* sau în pronunțarea ucraineană a cuvântului polonez (cu *o* neaccentuat trecut la *a*) (Mitu 2001, p. 73–74).

[14] În zona Bistriței, *vinarsul* este o țuică îndulcită cu zahăr caramelizat, potrivit gustului persoanei care o prepară.

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

Ca şi termenii sinonimi, şi *vinars* intră în alcătuirea unor expresii în care determinantul arată materia primă: *vinars de bucate*, *vinars de mere*, *vinars de pere*, *vinars de prune* etc.

Însoţit de determinanţi care trimit la o zonă sau la o localitate, termenul formează numeroase sintagme, aprobate de Uniunea Europeană ca brand pentru coniacul românesc: *Vinars de Jidvei*, *Vinars de Murfatlar*, *Vinars de Segarcea*, *Vinars de Târnave*, *Vinars de Vaslui*, *Vinars de Vrancea*[15], *Vinars de Valea Călugărească.*

PĂLINCĂ, **PĂLINCI** (var. *palincă*) (cu accentul pe *i*), s.f. (reg.) „rachiu; (*p. restr.*) ţuică”: „*Multu-mi place palinca / Şi departe-i Bistriţa*” (Folclor); „*Bău palincă şi se încălzi*” (Stancu). Din magh. *pálinka*[16], cf. şi ucr. *palinca*, scr. *palinka* (< *paliti* „a arde”) (DLR, s.v.).

Ca arie de răspândire, cuvântul este atestat în Crişana (pct. 279, 284, 310, 316, 325, 334, 346), dar s-a extins şi în ariile deţinute de ceilalţi termeni: *palincă* (NALR –Olt., vol. III, pct. 966; ALRR–Mar., vol. II, pct. 240; ALRR Munt. Dobr., vol. III, pct. 877).

Derivate: *pălincie* „locul, construcţia unde se prepară palinca” (< *palincă* + *-ie*), *palincuţă / pălincuţă* (< *palincă* + *-uţă*)[17].

El formează şi sintagme, cu determinanţi ce fac referire la:

(a) fructele din care este făcută: *palincă de cireşe*, *palincă de prune*, *palincă de pere*, *palincă de mere*, *palincă de pere pădureţe*, *palincă de tescovină*, *palincă cu afine* etc.[18];

(b) vechimea şi calitatea produsului: *palincă nobilă*, *palincă sălbatică*, *palincă pe pat de fructe* (Hartmade.ro; https//www.google.ro/#q=palinca).

Cele care se referă la zona ori localitatea în care se produce sunt confirmate ca brand al băuturii: *Palincă de Bihor*, *Palincă de Bran*, *Palinca de Maramureş*, *Palinca de Zalău* etc.

HORINCĂ, s.f. (din *holercă* + *palincă*): *Dau ocol unei glăjuţe plină cu horincă (palincă) de bucate* (Reteganul, în DLR, s.v. *holercă*). ALRM II, s.n., h. 163 îl atestă în pct. 272, 349, 353, iar variantele *horilcă* şi *holercă* în câte un punct fiecare (362, respectiv 386). Faptul că aceste puncte cartografice se află în prelungirea celor din Crişana, unde e prezent termenul *palincă*, confirmă ideea originii sale din *holercă* + *palincă* (DLR, s.v. *holercă*). În lupta cu termenul care-i stă la bază şi cu celelalte variante – *holercă*, *horilcă*, *hulircă*, *hulercă*, *hurelcă*, *horelcă*, *orilcă* – acesta a câştigat teren, fiind folosit de majoritatea vorbitorilor, atunci când e vorba de un sinonim al ţuicii.

Termenul de bază, înregistrat în DLR, este *holercă* (din rus. *horelka*, ucr. *horiuka* (< *hority* „a arde”), care, în etapa actuală, a rămas cu un sens ce trimite la o băutură de slabă calitate, cf. *holercă*, s.f. (reg.) „rachiu de proastă calitate” (DEX, s.v.). Importante pentru calitatea, materia primă folosită şi întrepătrunderea termenilor sunt şi precizările consemnate în NALR–Mold. Bucov., vol. III, h. 331 ale unor informatori: „mai de mult se zicea *holercă”* (pct. 503), „acu-i zice *ţuică*” (pct. 598), „*ţuică* se spune de câţiva ani” (pct. 536), „*holercă* spun bătrânii la rachiul alb” (pct. 480), „*holerca* se face din barabule” (pct. 477), „*holercă* se făcea demult din cartofi, secară, păpuşoi”

[15] Ro.wikipedia.org/wiki/Ţuică; www.zetea.com/ro/ştiri.html

[16] În magh. cuvântul vine din slov. *pálenka* (de la *paliť* „a arde”), care, la rândul său, traduce germ. *Branntwein* „rachiu” (din *brennen* „a arde” şi *Wein* „vin”, deci *vin ars*) (Graur 1978, p. 102).

[17] Cu suf. *-aş*, *Palincaş*, cuvântul este întâlnit şi în antroponimie, cf. Iordan, 1983.

[18] Se mai folosesc coacăze, gutui, mure, porumbele, serotine.

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

(pct. 491), „*holerca* se face din pâni, din sfeclă” (pct. 495, 501), „*holircă* – rachiurile cumpărate de la stat” (pct. 476).

Derivate: *holercuță* (< *holercă* + *-uță*); *horincar* (< *horincă* + *-ar*)[19]; *horincie* (< *horincă* + *-ie*), *horincuță* (< *horincă* + *-uță*).

Expresii: *horincă de bucate*, *horincă de drojdie*, *horincă îndulcită* „țuică îndulcită cu miere sau zahăr”; *horincă pipărată* „țuică, de regulă îndulcită, la care se adaugă piper; se folosește și în caz de răceală; *horincă verde* „țuică neîndulcită”.

Sintagma *Horincă de Cămârzana* este utilizată ca brand pentru țuica preparată în Oaș.

3.2. **Termeni conotativi. S**unt cei mai numeroşi, întrucât fac referire, mai ales că e vorba de băuturi, la variate aspecte şi ipostaze ce decurg din chiar actul denotației sau din procesul psihologic al consumatorului. Majoritatea lor sunt creații expresive (derivate, metafore, adaptări ale unor termeni străini etc.) inedite şi, în general, puțin cunoscute. Aceştia pot fi grupați din multe puncte de vedere, dar noi ne-am oprit la următoarele aspecte: momentul curgerii, materia primă folosită, calitatea, modul de prezentare.

3.2.1. **Termeni care se referă la momentul curgerii** (la început, la sfârşit):

3.2.1.1. Curge prima dată[20]. Este numită şi „fruntea țuicii”, iar tăria ei poate ajunge până la 70 de grade, dar, datorită conținutului ridicat de alcool metilic, este toxică. De aceea, aceasta nu este destinată consumului, ci se foloseşte în scopuri medicinale, mai ales pentru masaj în caz de dureri.

Potrivit cu informațiile culese, dar mai ales conform Atlaselor lingvistice pe regiuni, termenii pentru FRUNTEA ȚUICII (întrebarea [1165] din chestionarul NALR) sunt:

arămită „țuica ce curge prima dată”[21] (de la verbul *arămi*, derivat, la rându-i, din *aramă*, cf. şi *derivatele*, prin Mold. şi Bucov., *arămoi*, *arămos*, *arăneală*); ***arcoziță*** (prin. Mar.); ***băşâță*** (*başâță*, *ba(s)ciță*, prin Ban.); ***bârzână*** (Ban.); ***buzu*** (Mold. şi Bucov.); ***buzum*** „rachiu inferior” [22] (sudul Moldovei), ***camfor*** (Olt.); ***chicuş*** (Munt. şi Dobr.; Mold. şi Bucov.); ***chircos*** (Mold. şi Bucov.); ***drojd(i)e*** (Olt.); ***esență di rachiu*** (Mold. şi Bucov.); ***față/fățată*** „țuica ce curge prima dată”; ***forlaf/forlap*** (Ban.); ***foşprung*** (*faşprun*, *foşpont*, *şpon*) (Trans.); ***frunte*** (Olt., Trans., Munt. şi Dobr.)/***fruntea*** (Mold. şi Bucov.)/***frunt, fruntul răchiei*** (Ban.)/ ***fruntea cazanului***/***frunte de cazan*** (Olt. , Munt. şi Dobr.); ***fruntea răchiei*** (Ban.)/***frunte de rachiu*** (Olt.)/***frunte de răchie*** (Ban., Munt. şi Dobr.)/***fruntea țuicii*** (Olt.)/***frunte de țuică*** (Olt., Munt. şi Dobr.); ***fuză /***

[19] Cuvântul, cu acelaşi suf. *-ar*, *Horincar*, este întâlnit şi în antroponimie, cf. Iordan 1983.

[20] În procesul de „dublă distilare”, există trei momente, marcate prin termenii „*frunte* (*frunți*)”, „*mijloc*” sau „*inima distilatului*” şi „*coadă* (*cozi*)” sau „*ulei de fuzel*”. „Ponderea fracțiunii „*frunți*” este de 1–2% față de volumul distilatului crud şi cu tăria de peste 72% volum alcool şi cu impurități neplăcute la gust şi miros”. „Fracțiunea „*mijloc*” se obține când tăria distilatului în fierbere începe să scadă sub 72% vol. alcool până ajunge la 20–25% vol.”. „*Cozile* reprezintă substanțele greu volatile care distilează la urmă, când temperatura din cazan este mai ridicată”. „La rectificare, «frunțile» şi «cozile» se colectează separat de fracțiunea «*mijloc*»” (Pomohaci *et alii* 2002, p. 70).

[21] Localitatea Vima Mare, jud. Maramureş.

[22] Din tc. *buzum* „resturi de recoltă din grădini şi din vii” (DELR, vol. I, s. v.).

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

fuză de rachiu/fluzuri (Mold. şi Bucov.); ***gaist*** (*gais*) (Mar., Trans.); ***holercă*** (Munt., Dobr.); ***horincă puturoasă*** (Mar.); ***icsus*** (Mold.), ***lutăr*** (Trans.); ***mursă*** **(**var., reg.: *mulsă*, *morsă*) (reg.) „rachiu fiert întâia oară”: „*Era harnică velnița să fiarbă atâta mursă*, *câtă li trebuia oamenilor*” (*Şez*., în DLR, s.v.); ***paşadercă*** (Munt. şi Dobr.); ***pârvină***[23] (Olt.); ***poslete*** (*posleț*, *posleti*, *poslez*; Mold. şi Bucov.); ***rachiu*** (Trans., Mold. şi Bucov.)/***rachiu di frunte*** (Mold. şi Bucov.)/***rachiu din puarnă*** (Olt.)/***rachiu prima*** (Mold. şi Bucov.)/***rachiu tare*** (Olt.)/***răchie de frunte***/***răchie din frunte*** (Ban.); ***rezeleu*** (Trans.) „ceea ce curge, la distilarea țuicii, prima dată”[24] (var. *rezeş* „e foarte tare; curge la începutul celei de a doua fierberi”, *rezăş*, *răzăş*, *razalău*, *rezedeş*); ***sențl***/***şenț*** (Mar.); ***spiriduş /spiriduş de tare*** (Ban.); ***spirt*** (*spir*, *şpirt*, *şpir*, *spirt di țuică*) (Mar.; Munt. şi Dobr.; Olt.; Mold. şi Bucov.); ***spuma*** (Munt. şi Dobr.); ***suslă*** (*ciuslă*, *țuslă*)[25] (Maram., Bistrița-Năsăud); ***şum*** (Mold. şi Bucov.); ***tărime*** (Munt., Dobr.); ***țuică*** (Olt.)/***țuica ai dintâi*** (Trans.)/***țuică fruntea*** (Munt. şi Dobr.)/***țuică de frunte*** (Olt., Munt., Dobr.)/***țuică din fruntea cazanului***/***țuică din puarnă*** (Olt.)/***țuică rafinată*** (Munt. şi Dobr.)/***țuică slabă*** (Mold. şi Bucov.)/***țuică tare*** (Olt., Munt. şi Dobr.) /***țuică tare de frunte*** (Olt.); ***vinars de frunte***/***vinars tare*** (Trans.); ***votcă*** (***otcă***) („curge la începutul primei fierberi” (Trans., Munt. şi Dobr.).

3.2.1.2. Curge ultima. În general, majoritatea acestor termeni implică, prin semantismul lor, şi aspecte privitoare la calitatea sau la tăria băuturii, ori la procesul distilării:

apă acră (Munt., Dobr.); ***coadă, cozi***, s.f. „țuică care curge ultima dată”[26]; ***codină*** „rachiu slab, care curge la urmă”; ***coşleț*** (Mold., Bucov.) „rachiul care curge la urmă, de calitate inferioară”; ***otcă***, s.f. (prin Olt. şi Trans.) „țuică rămasă pe fund, fără tărie, ce curge la urmă de tot din cazan” (Vrabie 2001, p. 62); • „distilat alcoolic, cu tărie slabă, fiert o singură dată”; ***otóşcă***, s.f. (prin Olt.) „țuică slabă care curge la urmă de tot din cazan”[27]; ***pişoalcă*** „țuică foarte slabă care curge ultima la cazan” (Mărgărit 2007, p. 210, 297); ***posleț*** (*posleti*, prin Mold. şi Bucov.) „rachiu de calitate inferioară, cu un procent redus de alcool, care se scurge din alambic la începutul şi (mai ales) la sfârşitul distilării”: „După ce încetează rachiul de 18–19 grade începe a ieşi vurtul, poslețiul, o apă ce miroase a rachiu, însă este slabă” (DLR, s.v.); ***trinc*** (Ban.)/***trinci***

[23] Vezi şi Mărgărit 2007, p. 210: „țuică de calitate superioară, de la începutul distilării” .

[24] Are o culoare lăptoasă şi nu este destinat consumului, datorită conținutului ridicat de alcool metilic. Este folosit în scopuri medicinale, pentru frecții. Termenul nu este atestat de dicționare cu acest sens.

[25] Termenul, cu etimologie necunoscută, cunoaşte multe variante (*țuslă*, *țuzlă*, *suzlă*, *ciuslă*, *ciuzlă*, *ciusă*) şi, în funcție de zonă, are şi semnificații diferite: *țuslă/suslă*, s.f. (prin Trans.) 1. „rachiu sau țuică (slabă) care se obține prin distilare”; *p. gener*. „țuică slabă”; • (prin Trans. şi Maram.) „țuică tare, obținută la începutul distilării”: „*Şi susla-i tare*, *d-apoi când a fi gata* (*vinarsul*)”; • (reg.) „țuică de calitate slabă, obținută la sfârşitul distilării” (Iapa, jud. Maramureş); • (reg., în forma *ciuslă*) „țuică distilată de două ori” (Vişeu de Jos, Vişeu de Sus). 2. (reg., în forma *ciuslă*) „băutură sau mâncare rău pregătită” (Sângeorz-Băi, jud. Bistrița-Năsăud) (DLR, s.v.).

[26] Ea nu este bună de băut, dar se foloseşte, în cantități mai mici, la modelarea tăriei țuicii.

[27] După Emil Vrabie, cuvântul „vine din adjectivul feminin sârb *òtočka*, parte componentă a termenului compus *òtočka ràkija* „rachiu ieftin, rachiu slab”, *ad litteram* „rachiu de scursură” (Vrabie 2001, p. 63–64).

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

(Trans.) „curge la sfârşit şi nu are gust bun”; ***ţovie*** „țuică slabă, ultima la cazan”(Olt.)[28]; ***vurt*** (*furt*, prin Banat, „la urmă curge furtul”) „țuică slabă, de la urmă” (Mold. şi Bucov.); ***zeamă acră*** (Munt., Dobr.).

3.2.2. Termeni care se referă la materia primă folosită. Şi aceşti termeni conțin note privitoare la calitatea ori tăria băuturii:

basamac, s.n. „rachiu ordinar (făcut din spirt de bucate amestecat cu apă”) (DLR, s.v.); „rachiu din bucate, ieftin şi vătămător” (DU); „rachiu de calitate inferioară: „*umbla ... cu basamacu-n cap*” (Caragiale, în NDULR, s.v.)[29] (din tc., sb. *basamak*, cf. DELR, vol. I, s.v); ***bragă***, s.f. „băutură acidă, uşor alcoolizată, preparată prin fermentarea meiului la care se adaugă o mică cantitate de grâu, porumb sau orz” (Godea 2005, p. 101) [30]; ***boască***, s.f. (reg.) „tescovină, boştină” (DLR, s.v.); ***boştină*** 1. „ceea ce rămâne din faguri, după ce se alege mierea şi ceara”; 2. „tescovină” (var. *voştină*, (prin Mold.) *hoştină*, *broştínă/boroştínă*[31]: „*Broştina o făceam ţuică*” (Peştera, jud. Constanța, cf. ALRR–Munt. Dobr., vol. III, h. 376 „tescovină”, pct. 894))[32]; ***ceagăr***, cu var. *cighir* (prin Banat, Hațeg şi Mehedinți) „un fel de băutură; zeamă de prune crude; mustul ce iese din prunele fierte” [33], şi *ţigher* „zeamă stoarsă din tescovină” (Graur 1978, p. 144)[34]; ***comină*** (reg.) „tescovină”[35] (DLR, s.v.); l**iur** (var. *liură*, *liuriu*) (reg., prin Trans. şi Mold.) „băutură alcoolică slabă, făcută din fructe” (DLR, s.v.); ***prăştină*** (*praştină*) (reg.) 1. „tescovină, boştină”. 2. „rachiu de tescovină sau de drojdie” (NDULR, s.v.); ***schinduc***, s.m. „băutură alcoolică preparată din schinduc (= plantă erbacee)”: „*Bem schinduc*, *un rachiu de afine*, *cu lămâie şi o umbeliferă cu gust de leuştean*” (Călinescu, în DLR, s.v.)[36]; ***secărică/săcărică*** (var. *săcărea/secărea* (din *secară* + *-ea*)) „băutură alcoolică preparată, de obicei, din secară, (aromată cu secărea)”: „*Ei poartă deci într-o sticluță* […] *secărică*, *rachiu*, *votcă*, *ţuică*” (Teodoreanu, în DLR, s.v.); ***şliboviță*** „sortiment de rachiu tare de prune”: „*Să beau o litruță de şliboviță*, *să mai prind puteri*” (Stancu). • (reg.) „rachiu colorat şi îndulcit”. 2. (reg.) „rachiu tare obținut la începutul distilării” (Buhoci, Bacău) (DLR, s.v.)[37]; ***tărchilă*** (reg.) „tescovină” (Sânnicolau Român, Oradea, cf. DLR, s.v.); ***tească*** „tescovină”

[28] Pentru etimologie, vezi Mărgărit 2010, p. 234–235.

[29] Termenul apare şi în antroponimie, cf. Iordan 1983.

[30] „Un fel de băutură răcoritoare”, var. (Mold.) *brahă*, (□ara Moților) *braică*. „Et. nec., înrudit cu rus. *braga*, ucr. *braha* // Rus. *braga*, ucr. *Braha*” (DELR, vol. I, s.v.).

[31] Pentru etimologie, vezi Mărgărit 2007, p. 47–48.

[32] Din sl. *voştina* „rămăşițe de ceară” (DLR, s.v.).

[33] „Vin sau oțet din diverse fructe” (DELR, vol. I, s.v.).

[34] Din magh. *csiger* (DLR, s.v.).

[35] Din sb. *komina* (DEX, s.v.).

[36] Când cantitatea de schinduc este prea mică pentru a fi cu adevărat o „țuică de schinduc”, se combină cu țuica pentru a primi aroma specifică. Se obişnuieşte ca în sticla cu o astfel de băutură să existe şi o crenguță de schinduc. De altfel, în Maramureş şi în mai multe zone din Ardeal, sticla cu țuică conține în interior diferite obiecte sculptate: fus, poartă maramureşeană, scăriță etc. sau, uneori, fructe, în special o pară.

[37] Alte surse arată că *şliboviţa* se obține prin „distilări succesive sau prin redistilarea țuicii până la concentrația alcoolică de 40–45 % vol., având calități apropiate de țuica de prune obişnuită” (Pomohaci *et alii* 2002, p. 17).

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

(ALRR–Munt. Dobr., vol. III, h. 376/ pct. 695, 812; NALR–Olt., vol. III, h. 490, pct. 901, 965, 986, 997)[38]; ***tescătură*** (prin Munt.) „boştină, tescovină"; ***tescovină*** (var., reg. *tescuină*, *tiscovină*, *tăscovină*, *tescuvină*, *tescoină*, *troscovină*, *troscovin*, *discovină*, *ţescovină*; DLR, s.v.) „băutură alcoolică obţinută prin fermentarea şi distilarea resturilor rămase după stoarcerea mustului din struguri"[39]; ***trevere*** (pop.) „rachiu din vin"; „ţuică" (DLR, s.v.); ***ţâbârcă***[40] „vin care se stoarce din tescovină"; ***votcă*** (var. *vodcă*, *vutcă*[41]) 1. „băutură alcoolică foarte tare, fabricată din alcool de cereale şi din apă cu duritate scăzută" (DLR, s.v.); 2. (Ban.) „răchia cea slabă".

3.2.3. Termeni care vizează tăria băuturii

3.2.3.1. De tărie ridicată:

spirt[42], s.n. (pop.) „alcool etilic (care se vinde în comerţ"; (p. ext.) „băutură alcoolică tare" (DEX, s.v.); ***stropşeálă***[43], s.f. (prin Trans.) „rachiu": „*Măi jupâne!* […] *Dă-mi şi mie oleacă de stropşeală*" (Rebreanu); „*Vinarsul se numeşte palincă*, *horincă şi*, *câte odată*, *stropşeală*" (DLR, s.v.; Seche 1982, p.: 774); ***trăscău***, s.n. „ţuică (rachiu) tare": „*O cinzeacă de trăscău*" (M. I. Caragiale, în CADE): „*N-am mai băut eu aşa ceva*, *decât în ţara ungurului*, *de-i zicea trăscău*, *spre deosebire de altul mai slăbuţ*, *de-i zicea palincă*" (Camil Petrescu, în DLR, s.v.); ***ţăpenie*** (prin Olt.) „tărie" (Mărgărit 2007, p. 297).

3.2.3.2. De tărie slabă:

crampă (var. *crampăl*, în jud. Bistriţa-Năsăud) (fam.) „ţuică îndulcită" (DLR, s.v.); ***morofleacă*** „ţuică slabă" (prin Banat şi Oltenia)[44].

---

[38] Cuvântul a apărut prin derivare regresivă de la *tescovină* (Mărgărit 2007, p. 281–282).

[39] Pentru calităţile şi modul de preparare a tescovinei, vezi Pomohaci *et alii* 2002, p. 30–31, iar pentru termenii utilizaţi, vezi atlasele lingvistice pe regiuni.

[40] Din *ţibără* „magiun subţire de prune" (< magh. *cibere*, cf. DLR, s.v.) + *-ârcă/-ircă*, „cu o haplologie şi *î* < *i*, precedat de *ţ*: **ţâbărârcă* > *ţâbârcă* (Avram A. 2000, p. 172–173).

[41] *Vodcă*, justificată doar etimologic, iar *vutcă* este o „variantă fonetică învechită" a lui *votcă* (Avram 2001, p. 71).

[42] *Spirt* (prin Trans. *spirituş*, iar prin Banat *spiriduş*), cu variantele fonetice neliterare, *şpirt*, *şpir*, este sinonim cu *alcool*, s.n. „lichid incolor, inflamabil, cu miros şi gust specific, obţinut prin fermentarea zaharurilor din cereale, fructe etc. sau pe cale sintetică şi folosit la prepararea băuturilor spirtoase, ca dezinfectant, combustibil, dizolvant etc.; etanol, alcool etilic, spirt" (DEX, s.v.).

[43] Pentru apariţia unor astfel de termeni este concludentă o poveste redată de Elena Niculiţă-Voronca: „Amu, când a fost velniţa gata, dracii s-au strâns toţi la sesie ca să se sfătuiască cum vor pune numele băuturei ce vor face ei. Dracii cei bătrâni au zis că, în numele lor, să se cheme *drachiu*. Cei mijlocii au zis să se cheme *drăchilă*. Da într-al nostru? Au zis cei mititei. Într-al vostru *ţuică*. Şi amu aşa a rămas, că *rachiul* cel mai tare e *drachiu*, cel mijlociu *drăcilă*, iar cel slab, care se face din perje, *ţuică*" (Niculiţă-Voronca 1998, vol. II, p. 286).

[44] Andrei Avram (2000, p. 59–60) crede că termenul provine dintr-o formă cu *č* iniţial: *cioroflea(n)că* „tină subţire", cf. *ciorciofleac* „om de nimic", sinonim cu *ciofleagă*, pentru etimologia căruia se trimite la *cioflec*, care înseamnă şi „pahar, (ciocan) de ţuică".

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

3.2.4. Termeni care vizează calitatea (în general, negativă) şi, uneori, cantitatea:

bolearcă (var. *bulearcă*, cu *o* închis la *u*) „rachiu rău”[45]; ***otravă*** (Munt. şi Dobr.); ***pârşoacă*** (prin Olt. şi Munt.) „ţuică de calitate inferioară”[46]; ***picătură, picături*** (*pcicături*, *chicătură*, *chicături*, *chicuri*, *chicuş/ticuş*, *chircos*) (reg., Trans., Mold.) „băutură alcoolică (în cantitate mică)”: „*Cu chicătura mi se pare că m-am mai încălzit*” (TDRG, s.v.; DLR, s.v.); ***pocirlă***, s.f. (reg.) „rachiu de proastă calitate”: „*Otrăvitoare băuturi: pocirlă*, *tărâş*, *basamac*, *rachiu de Moldova*” (DU; DLR, s.v.); ***poşircă***[47] (pop. şi familiar) 1. „prune fermentate pentru prepararea ţuicii; drojdie rămasă de la distilarea ţuicii”. 2. „băutură alcoolică slabă şi de proastă calitate”: „[…] *politica voastră nu face nici cât un pahar de poşircă*” (Petrescu, în NDULR, s.v.); ***samahoncă*** (Mold., Bucov.) „e o băutură mai rea, nu e fiartă în cazane bine”; ***spălăcitură,*** s.f. (înv. şi reg.) în sintagma *spălăcitură de ploscă* (Polizu) „poşircă” (DLR, s.v.); ***şnaps, şnapsuri*** (var., reg., *şnapţ*, *şneaps*, *şneapţ*), s.n. (fam.) „rachiu (tare); o anumită cantitate de rachiu”: „*Cred că beai şi tu*, *ginere*, *un şnaps fain de tot*” (Rebreanu, în DLR, s.v.)[48]; ***tărie, tării***, s.f. „grad (mare) de concentraţie de alcool, de esenţă, de aromă etc.”[49]; (spec.) „ţuică tare”[50]; ***tărâş***, s.n. (reg.) „ţuică de calitate proastă” (DLR, s.v.); ***trăscăuaş*** „ţuică tare (servită în pahare mai mici)”; ***ţăpovină*** (prin Olt.) „ţuică slabă, de proastă calitate”[51]; ***vurt***, s.n. (Mold.) „rachiu de calitate inferioară, cu procent redus de alcool” (DLR, s.v.).

3.3. **Termeni figuraţi**:

Agheasmă, s.f. (în religia creştină) „apă sfinţită”; • (glumeţ) „rachiu”: „*Vrei nu vrei*, *bea*, *Gligore*, *aghiasmă* (*aiasmă*)” (Zanne, în DLR , s.v.; Seche 1982, p. 774); ***Apa Vieţii*** (metaforic) „ţuică”. Expresia este calchiată după fr. *eau-de-vie*, it. *acquavite*, care

[45] Din *boală* + *horelcă*, ceea ce confirmă constatarea că băutura proastă te îmbolnăveşte.

[46] Pentru etimologie, vezi Mărgărit 2007, p. 209–210.

[47] Iorgu Iordan înregistrează pentru *poşircă* „multe sinonime”: *boharcă* (*bohoarcă*), *buharcă* (*buhoarcă*), *buleoarcă*, *holercă* (*holircă*, *horilcă*), *pliuşcă*, *pojdârcă*, *ţâşpoacă* etc., faţă de care afirmă că sunt, cel mai adesea, „un produs al contaminării ce intervine pentru înviorarea şi intensificarea expresiei. *Boharcă*, împreună cu toate aspectele lui fonetice, trebuie să fi rezultat din *bolearcă* încrucişat cu *mahorcă* „tutun prost”: unii termeni (de ex. *ţâşpoacă*) circulă şi cu sensul acesta, lucru firesc, dacă nu uităm că tutunul „se bea” (şi că băutorii sunt, mai totdeauna, fumători pasionaţi). *Pojdârcă* de asemenea pare a fi o contaminare: partea lui finală corespunde, până la identitate, părţii finale a lui *poşircă* (pronunţat moldoveneşte cu *î*). Strict fonetic, *pojdârcă* reprezintă un mai vechi *poşâdârcă*, cu *î* din silaba antepenultimă căzut şi cu *ş* > *j* sub influenţa lui *d* imediat următor” (Iordan 1975, p. 334).

[48] Din germ. *Schnaps* (DLR, s.v.). Forma *jnaps* este greşită (Avram 2001, p. 71).

[49] De la sintagmele *tăria vinului* („*Bunătatea vinului* […] *tăria şi trăinicia lui atârnă şi de la o potrivită câtime a părţilor mustului*” (I. Ionescu); *tăria ţuicii* („*Bău şi el*, *suflă tăria ţuicii şi puse coatele pe masă*”) s-a ajuns, prin sinecdocă, la *tărie* (de diferite lichide): „*Într-un colţ de ladă avea sticluţe de diferite tării*” (DLR, s.v.; DEX, s.v.).

[50] Cf. *Tărie de Bihor* „distilat alcoolic produs, începând cu anul 2000, la stabilimentele industriale „European Drinks”, din jud. Bihor” (Godea 2005, p. 108).

[51] Pentru etimologie, vezi Mărgărit 2007, p. 297.

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

au corespondentul în sintagma lat. medievală *aqua vitae* „apa vieții; alcool”; ***Apă Vie*** (metaforic) „țuică”. Sintagma face trimitere, probabil, la relatările din basmele noastre, care amintesc despre *apa vie* şi *apa moartă*, dar îşi poate găsi explicația şi în expresia precedentă, *apa vieții*; ***Aprig de Câlnău***[52] „distilat alcoolic de fructe obținut în instalații industriale în localitatea respectivă” (Godea 2005, p. 99). Adjectivul *aprig*, folosit şi adverbial, cu sensul „înfocat, nestăpânit” (DEX, s.v.), aici substantivizat, a fost ales pentru a întări sau susține mai bine calitățile acestui sortiment de băutură; ***Argeşană***, s.f. „varietate locală de țuică produsă în aria etnografică a Argeşului” (*ibidem*, p. 100). Prin metonimie, zona de producere a băuturii denumeşte chiar *țuica* din această zonă; ***Doi ochi albaştri***. Sintagma, folosită ca brand este inspirată din imaginea de pe etichetă: două prune într-o nuanță de albastru, legate printr-o codiță. Dar aceasta face trimitere atât la simbolistica ochilor, „asociați cu soarele şi luna” sau cu „moartea fizică sau spirituală”, cât şi la culoarea albastră, care, în cazul de față, semnifică, credem, „depărtarea de lumea reală şi de viață” (Evseev 1994, p. 122–123). În limba germană există o interesantă asociație între culoarea albastră, desemnată prin termenul *blau*, şi starea omului „beat”, exprimată, colocvial, familiar, tot prin *blau*[53]. „Asociația de idei […] nu e simplu de exprimat şi se corelează, probabil, cu schimbarea culorii obrajilor şi a nasului alcoolicilor cronici în vinețiu” (Biedermann 2002, p. 16, col. 2); ***Muereasca***, s.f. (reg.) „varietate locală de țuică produsă în zona etnografică Vâlcea”. De la *Țuica de Muereasca* (Godea 2005, p. 108), după numele localității unde se produce[54], prin reducerea sintagmei, *muereasca* a ajuns să denumească produsul, *țuica*, întocmai ca şi *Argeşana*, *Turț* ori Zetea; ***Ochii lui Dobrin***. Sintagma este utilizată mai mult pentru comercializarea băuturii pe piața internă, unde calitățile deosebite de fotbalist ale lui Nicolae Dobrin (dar şi înclinația spre băutură) sunt mai bine cunoscute. Valoarea simbolistică a ochilor este aceeaşi ca şi în *Doi ochi albaştri*. Poate fi şi o apropiere față de brandul de vin, *Lacrima lui Ovidiu*; ***Turț***. Prin metonimie, Turț, localitate în care se produc mari cantități de țuică ce se comercializează, a devenit însăşi denumirea produsului. *Țuica de Turț*, a ajuns sinonim cu *țuica* ***Zetea***. Tot prin metonimie, *Zetea* devine sinonim cu *țuică*: *țuică de Zetea*[55], *Zetea Transilvania* (www.zetea.com/ro/ştiri.html).

3.4. **Denumiri de brand**:

În general, majoritatea termenilor generici, la care se pot adăuga şi termeni figurați, ca *Argeşana*, *Turț* ori *Zetea*, împreună cu determinanți, referitori la materia primă, la locul de proveniență sau alte aspecte, formează denumiri utilizate ca brand.

3.4.1. **După locul de proveniență**:

Turț de Maramureş; *Zetea Transilvania*.

3.4.2. **După nume de localități, nume de personaje istorice ori aspecte culturale, plus o sintagmă cu referire la băutură**:

[52] Cu acest nume au fost două sate, *Cîlnău de Jos* şi *Cîlnău de Sus*, ambele desființate şi înglobate în satul Frumuşani, județul Ilfov, cf. Iordan *et alii* 1974, p. 110. Cele trei denumiri: *Aprig de Câlnău*, *Doi ochi albaştri*, *Ochii lui Dobrin* se găsesc menționate la Godea 2005, p. 15.

[53] *Blau*, adj. 1. albastru, azuriu, bleu. 2. vânăt. 3. (fam.) beat, mahmur (DG).

[54] *Muereasca* este o comună în județul Vâlcea, cf. Iordan *et alii* 1974, p. 184.

[55] Sintagma respectivă relevă faptul că *Zetea*, precedat de prepoziția *de*, trimite la localitatea şi nu la numele de familie *Zetea*, atestat şi el în antroponimia românească.

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

Sintagmele care urmează provin din instalații industriale şi trimit la sortimente de coniac românesc, şi nu la produse de țuică.

Arad, *băutură spirtoasă*; ***Banderas***, *băutură spirtoasă*; ***Brâncoveanu*** *Vinars*; ***Călăraşi Divin***, *vin ars*; ***Drobeta***, *băutură spirtoasă*; ***Iancu, Dreptate şi tărie***; ***Milcov clasic***, *Zarea*; ***Mioriţa***, *vinars de soi ales*; ***Passion***, *băutură spirtoasă*; ***Someşana***, *băutură spirtoasă*; ***Unirea***, *băutură spirtoasă*; ***Vlad***, *țuică extrafină*; ***Zaraza Vinars Murfatlar***.

4. CONCLUZII

Faptele rezultate din analiza pe care am întreprins-o relevă câteva aspecte importante. Dintre termenii atestați de ALRM, s.n., vol. I, h. 163 (*țuică*, *palincă*, *rachiu*, *vinars*, *horincă*), cu o circulație exclusiv teritorială, NALR relevă o generalizare a cuvântului *țuică*. La aproximativ 50 de ani distanță între aceste lucrări, termenul este prezent în toate celelalte zone: Banat, Crişana, Maramureş, Moldova şi Transilvania, dar sunt cunoscuți, fără a fi utilizați în mod curent, şi ceilalți, *palincă*, *rachiu*, *vinars* şi, mai puțin, *horincă*[56]. Ca atare, la ora actuală, între aceştia există o sinonimie aproape „totală", în ceea ce priveşte sensul de bază (Bulgăr 1995, p. 210, 241, 301), iar cu toți ceilalți termeni incluşi în paragrafele **3.2.** şi **3.3.** realizează o sinonimie „parțială", datorită nuanțelor de înțeles (apartenența la un anumit stil al limbii, la o anumită arie geografică, la anumite limbaje speciale – termeni ironici, depreciativi, peiorativi, argotici, figurați).

De asemenea, termenii de bază alcătuiesc multe sintagme identice, fie că fac referire la materia primă utilizată în fabricare – fructe (de diferite sortimente), vin, cereale –, fie la locul de proveniență, ceea ce este încă o dovadă a echivalenței lor.

Ceilalți au o pregnantă notă conotativă şi caracterizează, de obicei, vorbirea populară, familiară sau regională. Informațiile pe care le vehiculează sunt legate, în special, de calitatea băuturii – *de proastă calitate*, *ordinar(ă)*, *tărie slabă*, *îndulcit(ă)*, *amestecat(ă) cu apă*, *calitate inferioară*, *ieftin(ă)*, *colorat(ă)* –, de efectele pe care le produce consumatorilor (*vătămător*), de etapa curgerii (*curge la început*, *curge prima dată*, *curge la sfârşit*).

Nu lipsesc nici termenii figurați, rezultați în urma unei figuri de stil, în principal metonimie şi sinecdocă.

Aşadar, luate în ansamblu, denumirile *țuicii* atestă o exprimare bogată, nuanțată şi expresivă. De aceea s-ar cuveni ca şi lucrările lexicografice să actualizeze aspectul sinonimic al acestui microcâmp semantic, cu atât mai mult cu cât el face parte din brandul românesc al băuturilor spirtoase.

[56] Cf. ALRR–Mar, h. 461; ALRR–Munt. Dobr., h. 361; ALRR–Trans., [1164]; NALR–Mold. Bucov., h. 331; NALR–Criş., h. 588; NALR–Ban., [1164].

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

ALRM II, s.n. = *Micul Atlas lingvistic român*, serie nouă, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei RPR, 1956.
ALRR–Mar. = Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureş*, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1971.
ALRR–Munt. Dobr. = Teofil Teaha, Mihai Conţiu, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Bogdan Marinescu, Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, vol. III, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2001.
ALRR–Trans. = Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loşonţi, *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania*, vol. IV, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006.
Avram 2001 = Mioara Avram, *Cuvintele limbii române între corect şi incorect*, Bucureşti, Editura Cartier, 2001.
Avram A. 2000 = Andrei Avram, *Probleme de etimologie*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2000.
Biedermann 2002 = Hans Biedermann, *Dicţionar de simboluri*, vol. I–II. Traducere din limba germană de Dana Petrache, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2002.
Bulgăr 1995 = Gh. Bulgăr, *Dicţionar de sinonime.* Ediţia a IV-a, Bucureşti, Editura Vox, 1995.
Ciorănescu 2001 = Al. Ciorănescu, *Dicţionarul etimologic al limbii române*. Ediţie îngrijită şi traducere din limba spaniolă de Tudora Şandru-Mahedinţi şi Magdalena Popescu-Marin, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2001.
CADE = *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*. Partea I. *Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi*, de I.-Aurel Candrea, […] Bucureşti, Editura Cartea Românească, [1931].
DELR = Marius Sala, Andrei Avram (redactori responsabili), *Dicţionarul etimologic al limbii române*, vol. I. *A–B*; vol. II. *C*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2012, 2015.
DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1975.
DGR = *Dicţionar german-român*, *român-german*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
DLR = *Dicţionarul limbii române*. Ediţie anastatică, vol. I–XIX, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010.
Evseev 1994 = Ivan Evseev, *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*, Timişoara, Editura Amarcord, 1994.
Gherghi 1994 = A. Gherghi, *Tehnologia valorificării produselor horticole*, vol. I–II, Bucureşti, Editura Paideia, 1994.
Godea 2005 = Ioan Godea, *Din etnologia cumpătării. Palinca*, *ţuica şi vinarsul la români*, Bucureşti, Editura Coresi, 2005.
Graur 1978 = Al. Graur, *Dicţionar de cuvinte călătoare*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978.
Iordan 1975 = Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975.
Iordan 1983 = Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
Iordan *et alii* 1974 = Ion Iordan, Petre Gâştescu, D. I. Oancea, *Indicatorul localităţilor din România*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1974.
Marian 1994 = Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*. Ediţie îngrijită şi introducere de Iordan Datcu, vol. II, [Bucureşti,] Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994.
Mărgărit 2007 = Iulia Mărgărit, *Comentarii etimologice şi semantice. Note şi articole*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007.
Mărgărit 2010 = Iulia Mărgărit, *Noi comentarii etimologice şi semantice*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010.
Mitu 2001 = Mihai Mitu, *Studii de etimologie româno-slavă*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
NALR–Ban. = *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Banat*, vol. II. Sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1997.
NALR–Criş. = Dorin Uriţescu (coord.), Ionel Stan şi Gabriela Violeta Adam, Lăcrămioara Oprea, Veronica Ana Vlasin, *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Crişana*, vol. III, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011.

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)

NALR–Mold. Bucov. = Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț și Luminița Botoșineanu, Doina Hreapcă, Florin-Teodor Olariu, *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Moldova și Bucovina*, vol. III, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2007.
NALR–Olt. = *Noul Atlas lingvistic pe regiuni. Oltenia*, vol. III. Sub conducerea lui Boris Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică și Valeriu Rusu, București, Editura Academiei RSR, 1974.
Năməloșanu 1993 = I. Năməloșanu, *Fructele și rachiurile naturale*, în „Fermierul", 1993, 13–14.
NDULR = *Noul dicționar universal al limbii române*, București–Chișinău, Editura Litera Internațional, 2006.
Niculiță-Voronca 1998 = Elena Niculiță-Voronca, *Datinele și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*. Ediție îngrijită de Victor Durnea, vol. II, Iași, Editura Polirom, 1998.
Pischl 2009 = Josef Pischl, *Cazanul de țuică. Tehnici de fermentare*, *tehnici de distilare*, București, Editura MAST, 2009.
Pomohaci *et alii* 2002 = Nicolai Pomohaci, Ioan Cioltean, Luminița Vișan, Florentina Rădoi, *Țuica și rachiurile naturale*, București, Editura Ceres, 2002.
Seche 1982 = Luiza Seche, Mircea Seche, *Dicționar de sinonime al limbii române*, București, Editura Academiei, RSR, 1982.
DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*. Ediția a V-a, Craiova, Editura Scrisul Românesc S.A., 1925.
TDRG = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Band I–III, București, Imprimeria Națională, 1903–1925; 3., überarbeiteetund ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, vol. I–III, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000, 2003, 2005.Vrabie, 2001 = Emil Vrabie, *Etimologii românești și străine*, București, Editura Univers Enciclopedic.
Vrabie 2001 = Emil Vrabie, *Etimologii românești și străine*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
Festivalulpălincii.ro–istoriaproduceriipalincii ● Distileriilebran.ro ● Hartmade.ro ● https//www.google.ro/#q=palinca ● www.zetea.com/ro/știri.html

NAMES OF TRADITIONAL ROMANIAN ALCOHOLIC BEVERAGES (*Abstract*)

This paper aims at analysing names of traditional Romanian spirits. The material collected shows that, at the present time, several terms are used to refer to these types of drinks: they display approximately the same territorial dissemination and develop almost identical constructions.

Other terms are markedly connotative and usually characterise dialectal, familiar or regional speech. The information they convey is especially related to the quality of a drink (*amestecat(ă) cu apă* 'mixed with water', *calitate inferioară* 'inferior quality', *de proastă calitate* 'poor quality', *tărie slabă* 'mild drink', *colorat* 'coloured', *ieftin* 'cheap', *îndulcit* 'sweetened', *ordinar* 'plain'), the effects that it produces on drinkers (*vătămător* 'harmful') or stage of extraction (in the distillation process: *curge la început* 'initial extraction', *curge prima dată* 'first extraction', *curge la sfârșit* 'final extraction').

Figurative terms also occur, most of which are the results of stylistic devices, metonymy and synecdoche in particular.

Cuvinte-cheie: *denumiri ale băuturilor spirtoase românești*, *țuică*, *pălincă*, *regionalisme*, *termeni figurați.*
Keywords: *names of traditional Romanian spirits*, *(plum) brandy*, *regionalism*, *figurative terms.*

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord Baia Mare
Facultatea de Litere
Baia Mare, *str. Victoriei*, *76*
olifelecan@yahoo.com
nicufelecan@yahoo.com

BDD-A24617 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:27 UTC)